

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัย : พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระอธิการเวียง กิตติคุณ โณ (กิตติรุ่งโรจน์), น.ธ.เอก, พธ.บ., M.A.
Ph.D.

: พระมหาสมพาน ชاکโร (ศรีวิลาส), ป.ธ. ๔, สน.บ., สน.ม., Ph.D.

วันสำเร็จการศึกษา : ๔ เมษายน ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ (๒) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ ของการดำเนินงานตามพันธกิจของคณะสงฆ์ในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ (๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ และเสนอแนะแนวทางแก้ไข การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลและการศึกษาข้อมูลจากกัมภีร์ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า

๑. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีเจ้าคณะอำเภอ ๓ รูป ดังนี้ ๑.พระครูประสานสังฆกิจ ๒.พระครูสังวรวิริย ๓.พระครูวิสุทธิธรรมสาร มีวัดทั้งหมด ๓๐ วัด ๑๐ ตำบล ภายในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ระบบการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ มาตรา ๑๕ ตรี และกฎหมายเถรสมาคม และสอดคล้องตามหลักพระธรรมวินัย

๒. ศึกษาประสิทธิภาพ ของการดำเนินงานตามพันธกิจของคณะสงฆ์ในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ๑.ด้านปกครองมีการปกครองอยู่เป็นระบบ มีกฎ ระเบียบ กติกาซึ่งสอดคล้องตามหลักพระธรรมวินัย ๒.ด้านศาสนศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร ให้ได้รับการศึกษา และพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็ก เยาวชน พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในเด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยโดยการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กก่อนเกณฑ์ขึ้นในวัด จัดตั้งศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และพัฒนาพุทธศาสนิกให้เป็นศาสนิกชนที่ดี ๔.ด้านเผยแผ่ มีการเผยแผ่ในเชิงรุกในระดับหนึ่ง มีพระสงฆ์เป็น

แกนนำในการส่งเสริม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เยาวชน ประชาชนทั่วไป ๕.ด้าน
สาธารณูปการ พัฒนาการก่อสร้างถาวรวัตถุ ปฏิสังขรณ์สร้างวัดให้เป็นสถานที่ร่มเย็น ๖.ด้านสา
ธารณสงเคราะห์อำนวยความสะดวก ในการบริหารแก่ประชาชนที่มาใช้ประโยชน์จากวัด อีกทั้ง
ให้ความร่วมมือกับภาคเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์งานของรัฐ

๓. ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง และ
เสนอแนะแนวทางแก้ไข ๑.ด้านการปกครองการประพฤติด้อยหน้าต่อหลักพระธรรมวินัยของ
พระภิกษุสามเณร เจ้าอาวาสขาดความเป็นผู้นำ และทำตามอำเภอใจ ๒.ด้านการศึกษาการเรียนการ
สอนในแผนกบาลีมีไม่เพียงพอ ครูผู้สอนไม่เพียงพอ ๓.ด้านศาสนศึกษาสงเคราะห์ การจัดการ
ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน อีกทั้งคณะสงฆ์ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการ
๔.ด้านเผยแผ่มี ๓ ปัจจัย ปัจจัยทางคณะสงฆ์ขาดความรู้ความสามารถในการแสดงธรรม ความไม่
สามารถนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมะ ด้านประชาชนให้ความสำคัญการฟัง
ธรรมไม่เท่าที่ควร ฟังเพียงปฏิบัติตามประเพณี ด้านภาครัฐขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ
๕.ด้านสาธารณูปการ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐโดยสิ้นเชิง ๖.ด้านสาธารณสงเคราะห์ทางคณะ
สงฆ์และเจ้าอาวาสขาดความพร้อมต่อการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ๑.ด้านการปกครองสร้างแรงจูงใจให้กับผู้อยู่ได้บังคับ
บัญชา ผู้นำต้องลดอคติ ๔ ใช้กลอุบายที่หลากหลายในการปกครอง ๒.ด้านศาสนศึกษาจัด
กระบวนการสร้างความเข้าใจกับพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำให้เห็นประโยชน์ทางการศึกษา จัดตั้งมูลนิธิ
เพื่อการศึกษา สงเคราะห์นักเรียนที่เรียนดี สรรหาครูที่มีคุณภาพมาทำการสอน ๓.ด้านศาสน
ศึกษาสงเคราะห์ ให้การสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมแก่เยาวชนตั้งแต่วัยเยาว์ จัดสร
งประมาณเพื่อให้โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพและ
ต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระบาลีของพระภิกษุสามเณรการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิด
การศึกษาที่ดีได้ ๔.ด้านเผยแผ่ ส่งเสริมความรู้ความสามารถให้กับพระภิกษุสามเณรทั้งคดีโลก
และคดีธรรม บริหารจัดการการเผยแผ่เชิงรุกให้เป็นรูปธรรม ๕.ด้านสาธารณูปการ ภาครัฐต้องมี
นโยบายในการสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ๖.ด้านสาธารณสงเคราะห์
สร้างศักยภาพความรู้ความสามารถทัศนคติที่ดีให้กับพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำ

Thesis Title : An Analytical Study of Sangha-Affairs Administration in Krasang District, Buriram Province

Researcher : Phrakhrurattanayanwimon (Montree Ratanayāno)

Degree : Master of Arts (Buddhism)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Athikan Dr. Weang Kittiwanno (Kitsreerungrot), Ph.D.

: Dr. Phramaha Somparn Chāgaro (Seevilas), Ph.D.

Date of Graduation : April 4, 2013

Abstract

This research has three objectives, namely, 1) to study basic data of Sangha in the area of Krasang district, Buriram province 2) to study effectiveness of working according to the Sangha's mission in Krasang district, Buriram province 3) to critically study problems, obstacles, and advices in Sangha administration in the area of Krasang district, Buriram province.

The results are found as follows:

1. According to the basic data of the Sangha in Krasang district, Buriram province, there are three Ecclesiastical District Officers, namely, 1) Phrakhruprasangsangakic 2) Phrakhrusangvaraphirak 3) Phrakhrutthanthasan. There are totally seventy temples. The administration is ruled by the Sangha Administration Act (second edition) B.E. 2535 Article 15 and Regulations of Association of the Eldest Monks which conform to the principles of Dhamma and Vinaya

2. The working effectiveness of the Sangha in Krasang district, Buriram province is found that; in the administration affairs, the Sangha manipulates the rules, regulations, and orders which are in accordance with Dhamma and Vinaya to govern the members of Sangha; in the religious study affairs, the Sangha encourages monks and novices to have education and develop the educational personnel; in the educational assistance affairs, the Sangha set up the education fund for children and youths, educate virtues to children by establishing schools and Buddhist Sunday Centre within the temples including Buddhism propagation to general people;

in the propagation affairs, the Sangha has got Buddhist missionary to disseminate Dhamma to youths and general people; in the public assistance affairs, the Sangha provides buildings and develop the temple surroundings; in the public support affairs, the Sangha gives all types of facilities to people and cooperation to the state in terms of public relations.

3. Problems of the Sangha in Krasang district, Buriram province are found that; in the administration affairs, there are problems of monks and novices' behaviours and the abbots' leadership lacking; in the religious study affairs, there are less number in Pali studies and lacking of Pali teachers; in the educational assistance affairs, the Sangha cannot fully provide to the need and wanting of people and lacks of sufficient skill in management; in the propagation affairs, there are three main problems i.e. the lacking of qualified preachers, less interest to listen to Dhamma of people, and less support from the governmental section; in the public assistance affairs, the Sangha never gets helping from the governmental section; in the public support affairs, the Sangha and the abbots lack of readiness for getting work done. Advices of the Sangha in Krasang district, Buriram province are found that; in the administration affairs, the Sangha should build stimulus to the members and the leaders should evade the four prejudices and use various strategies in administration; in the religious study affairs, the Sangha should build leadership to teachers, set up the education fund, and find the qualified teacher; in the propagation affairs, the Sangha should develop the preachers with worldly and religious sciences; in the public assistance affairs, the state section should give support to the Sangha continuously; in the public support affairs, the Sangha should build the ability and good attitude to the members of the Sangha.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ประสบความสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากความเอื้อเฟื้อด้วยเมตตาธรรมจาก คณะครู อุปัชฌาย์ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยเฉพาะ พระอธิการเวียง กิตติวัฒน์ โคร.ประธานควบคุม วิทยานิพนธ์ และพระมหาสมพาน ชاکโร ดร.กรรมการ ผู้ให้การดูแลเอาใจใส่ในการตรวจสอบ ความถูกต้องของเนื้อหาวิชา และเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ ในด้านวิชาการ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ด้วยดี พร้อมคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน

ขอขอบคุณในเมตตาจิตของพระคุณเจ้าทุกรูป ที่ให้การอนุเคราะห์ด้านข้อมูลในพื้นที่ ศึกษา และขอเจริญพรขอบคุณอุบาสก อุบาสิกา ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลตามความเป็นจริง และเป็นกำลังใจเป็นยาใจในการศึกษาจนสำเร็จตามความปรารถนา ขอขอบคุณทุกน้ำใจที่เอื้อเฟื้อ พาหนะในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และขอขอบคุณในไมตรีจิต ที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย ที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน

ขอขอบพระคุณญาติโยมที่ให้การอุปถัมภ์ค่าภัตตาหารและคณะศรัทธาทุกท่านที่ให้การสนับสนุนในการศึกษา

ความดีทุกประการในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอถวายเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และบูชาคุณบิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ทุกท่าน ทั้งในอดีตและปัจจุบันของง บันดาลให้ท่านเหล่านั้น ประสบแต่ความสุข ความเจริญด้วยกันทุกท่านเทอญฯ

พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี กาตรัมย์)

วันที่ ๓ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๘
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๘
บทที่ ๒ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	๑๐
๒.๑ สภาพทั่วไปด้านทางภูมิศาสตร์	๑๐
๒.๑.๑ ข้อมูลพื้นฐานอำเภอกระสัง	๑๐
๒.๑.๒ สภาพทั่วไปด้านชุมชน	๑๒
๒.๑.๓ ด้านลักษณะของชุมชน	๑๒
๒.๑.๔ ด้านการปกครอง	๑๓
๒.๑.๕ ด้านเศรษฐกิจ	๑๕
๒.๑.๖ ข้อมูลด้านสังคม สภาพสังคม	๑๖
๒.๑.๗ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑๗

๒.๑.๘	ด้านอาชีพ	๑๘
๒.๑.๙	ด้านหน่วยงานของรัฐ	๑๘
๒.๒	บริบทคณะสงฆ์อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	๒๐
๒.๓	การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	๒๑
๒.๔	รูปแบบการแต่งตั้งตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	๒๒
๒.๕	สภาพทั่วไปของวัดกับพระสงฆ์อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	๒๓
๒.๕.๑	ด้านลักษณะของวัด	๒๓
๒.๕.๒	เขตพุทธาวาส	๒๔
๒.๕.๓	เขตสังฆาวาส	๒๖
๒.๕.๔	เขตธรณีสงฆ์	๒๘
๒.๕.๕	ด้านพระสงฆ์	๒๘
๒.๕.๖	ด้านความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน	๓๐
๒.๕.๗	ด้านการพัฒนาวัดกับชุมชน	๓๐
๒.๕.๘	ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาวัด	๓๑

บทที่ ๓ ประสิทธิภาพ ของการดำเนินงานตามพันธกิจ ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๓

๓.๑	ประสิทธิภาพ ของการดำเนินงานตามพันธกิจของคณะสงฆ์	
	ในเขตอำเภอกระสังจังหวัดบุรีรัมย์	๓๕
๓.๑.๑	ด้านการปกครอง	๓๕
๓.๑.๒	ด้านศาสนศึกษา	๔๖
๓.๑.๓	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๕๔
๓.๑.๔	ด้านการเผยแผ่	๕๕
๓.๑.๕	ด้านสาธารณูปการ	๖๔
๓.๑.๖	ด้านสาธารณสงเคราะห์	๖๖

บทที่ ๔ ปัญหาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสังและข้อเสนอแนะ

แนวทางแก้ไข

๓๕

๔.๑ ปัญหาอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง

และข้อเสนอแนะ

๓๖

๔.๑.๑ ปัญหาด้านการปกครอง

๓๖

๔.๑.๒ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

๓๗

๔.๑.๓ ปัญหาด้านศาสนศึกษา

๓๘

๔.๑.๔ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

๓๘

๔.๑.๕ ปัญหาด้านการศึกษาสงเคราะห์

๓๙

๔.๑.๖ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

๓๙

๔.๑.๗ ปัญหาด้านการเผยแผ่

๔๐

๔.๑.๘ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

๔๑

๔.๑.๙ ปัญหาด้านสาธารณูปการ

๔๑

๔.๑.๑๐ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

๔๒

๔.๑.๑๑ ปัญหาด้านสาธารณสงเคราะห์

๔๓

๔.๑.๑๒ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

๔๓

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๔๕

๕.๑ สรุปผลวิจัย

๔๕

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕๐

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๕๑

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๕๑

บรรณานุกรม

๕๓

ภาคผนวก

๕๘

ประวัติผู้วิจัย

๑๐๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ได้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระไตรปิฎกภาษาบาลีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับสยามรัฐสวดเตปิฎก, ๒๕๒๕ ได้แสดงแหล่งที่มา/เล่ม/ข้อ/และหน้า ตามลำดับ เช่น องฺติก. (ไทย). ๒๑/๓๐/๑๐๘. หมายถึง อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต เล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๓๐ หน้า ๑๐๘. และพระไตรปิฎกบาลี เช่น องฺติก. (บาลี) ๒๐/๔๑/๘๓ หมายถึง อังคุตตรนิกาย ดิกนิบาต เล่มที่ ๒๑ ข้อที่ ๔๑ หน้า ๘๓

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะแจ้งที่มา/เล่ม/หน้าเช่น ที.ม.อ.(บาลี) ๒/๘๔/๔๐๒. หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงฺคฺลวิลาสิณี มหาวคฺคอฏฺฐกถา เล่มที่ ๒ ข้อ ๘๔ หน้า ๔๐๒ ฉบับอฏฺฐกถาหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

๑. พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

๒. พระสุตตันตปิฎก

ที. ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที. ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
องฺ. ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ดิกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ. จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ. ปญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)